

LEFAPHA LA THUTO LA GAUTENG
DITLHATLHOBO TSA MAKGAOLAKGANG

SETSWANA PUO YA BOBEDI
SEEMOGARE
(Pampiri ya Ntlha)

NAKO: diura tse 2

MADUO: 80

DITAOLO:

- Araba dipotso ka Setswana se se tshapileng.
 - Tlhaloganyana potso pele o e araba.
 - Rulaganya tiro ya gago sentle.
 - Dirisa mopeleto, matshwaopuo le kgaoganyo ya mafoko e e nepagetseng.
-

KAROLO YA A
TEKATLHALOGANYO

POTSO 1

Buisa temana e e latelang mme morago o arabe dipotso tse di fa tlase ga yona.

Totatota Mosala le Gadifele ba ne ba tshola dikgobe di sa butswa. Nako e ba nyalaneng ka yona, Mosala o ne a ise a bee sepe kwa motsheo se e neng e ka re isago ba intsha mo dipharagobeng kasona. Ya re go ise go ye kae Gadifele a itibola ka mosetsanyana ba mmita Reabetswe. Morago ga dikgwedi di le lesome robedi Thulaganyo le ena a bo a setse a rile, ke fano le nna. Dithulaganyo kana di bofa mmaatsona dinao, di mo katloe a tlhole a rita felo go le gongwe. Gadifele e ne e se learogi. Fela ba ne ba ikgomotsa ka go re, fa go kgathile Ramasedi-a-poloko, tsotlhe di apere tshiamo.

Mosala le fa e ne le monna wa pakaeno, e ne e le Motswana wa lekgorokgoro. O ne a dumela gore mosadi ke mosalagae, le mo go reng motse o lapeng. Ena ke ena a neng a tla monamonega a tswa korwe a bapalele tsetse. A mafoko a bogolo! Ditlhaka di tselepane, go thata ya lentswe, go maswe motsetse o ja ka letsogo. Dipotso tsa oketsega, dikarabo tsa ngotlega. Mogalaamakapa...! A mafoko a bogolo! Go sa itseng botshelo go digela mabote.

Gadifele e ile a lemoga mathata a, a ikuela mo monneng gore a ye go batla sekoro ponyana a tle a kgone go thiba lebaka. Mosala fa a simolola go utlwa kakanyo e ya ga Gadifele, a iphitlhela a le mo tlhakeng e e thata. Fela a lemoga gore fa a sa ka ke a dumela gore mosadi le ena a tswa letsholo, mpuru o tla farelelwa pele, go tla bo go ree gore ba falatse radikhwakhwatha wa bona.

Gadifele a gatelelaka go re: "Go ntse go nkgatlha go sala gae ke ipelegela bana; mme ka fa maemo a leng ka teng, a ka tokafadiwa fela ke fa nka bona sekoro ponyana. Kgetse ya tsie, kana rra, e kgonwa ka go tshwaragarelwa."

Mosala o ne a ngosalala mme morago a amogela mafoko a. Tota se a neng a sa se thomamise ke gore a Gadifele o tla dika a bone tiro. Gona fa a e bone, a o tla tshwarelela ka fa a sa tlwaela go dira. Mme a fela a ntse a ineetse jaaka konyana e ya tlihabong ka go ne gosa tlhole go le letshoba lepe le o neng a tla tswa ka lona. Bodiba bo tšhwele a ntse a bo lebile. A ipolelela gore ngwana wa monna ke go nna a ineela le fa tota dikgang di sa tsamae le madi a gagwe.

Mpuleng Kobekae a ithaopa gore o tla salela Gadifele le bana ka le ena a ne a sa dire. Matlo go šwa mabapi. Morago ga gore a kgwanthele tiro beke e le nngwe fela, Gadifele a bona tiro ya go rekisa kwa lebentleleng la ga rre Mafutha le le neng le se kgakala go le kalo le kwa ga gagwe. A itoma sankatlhe mosetsana, a ititaya sehuba a itse fa kgomo ya boroko e sa ka ke ya sutšwa ke ope. Bagologolo ba sale ba e latola go tswa kwa ga Lowe.

Bo tsholwa bo le molelo: B.M. Malefo

- 1.1 Mogatsa Gadifele ke mang? (2)
- 1.2 Ngwana wa maitibolo ke yo o ntseng jang? (2)
- 1.3 Neela maina a bana ba ga Gadifele. (2)
- 1.4 Reabetswe o ne a le dingwaga di le kae fa go tsholwa Thulaganyo? (2)
- 1.5 Gadifele o ne a dira kwa kae? (2)
- 1.6 Tlhalosa dipolelo tse di latelang:
 - 1.6.1 Ba intsha mo dipharagobeng.
 - 1.6.2 Go itoma sankatlhe. (4)
- 1.7 Mosala ke Motswana wa lekgorokgoro. Supa seno ka dintlha di le PEDI fela go tswa mo temeng. (4)
- 1.8 Goreng Gadifele a senka tiro ntswa Mosala a le teng? (2)
- 1.9 Nopola Diane di le PEDI go tswa mo temeng e. (4)
- 1.10 Neela mabaka a le MABEDI ao a dirang gore Mpuleng a salele Gadifele le bana. (4)
- 1.11 Gadifele o tsere nako e kae go bona tiro? (2)
- 1.12 Mpuleng o amana jang le Gadifele? (2)
- 1.13 Gadifele o ne a dira tiro ya mofuta mang? (1)
- 1.14 Nopola polelo e e supang gore Mosala ke motho wa bogologolo. (2)

MADUO A KAROLO YA A: [35]

**KAROLO YA B
TSHOSOBANYO**

POTSO 2

Buisa temana e e latelang ka kelotlhoko mme o e sosobanye ka dintlhakgolo di le
LE SOME

Fa morago ga matsatsi a le mabedi, Mmaphefo a ya go utlwa maikutlo a ga monnawe mabapi le tiragalo e a e dirileng. Motene a mmolelela fa a sa ntse a kgobokanya mme a ikaeletse go ka gorosa dinamanyane fa gae. Mmaphefo o ne a sa rate Nteseng ka gore kwa ga gabo Nteseng ba ne ba sa itsholela e bile mmaagwe a dira kwa dikhitshineng. Mmaphefo a leka go retolola mogopolo wa ga Motene mo go Nteseng. Motene a mmolelela gore o tsere nako a kailakaila mme o bone e kete Nteseng a ka mo thusa mo tirong e kgolo ya go ka aga motse. Go simobla gape a batla, go tla mo tsaya dingwaga. E tla re a sale a tla bona mongwe, a bo a setse a thuntse tlhogo. Pelo e ja serati.

Go fetile dikgwedi di se kae, ke fa leseanyana le lela, Keamogetswe. Ba ga gabo Motene ba ne ba begelwa ka kgorogo ya kgosigadi. Ba ne ba mo tlisetsa diaparao. Motene le Nteseng ba atamelana ka megopolo. Keamogetswe a nna jaaka boletswa fa gare ga bona, a ba tshwaraganya.

Ngwana ga a thata le go gola. E rile a le mo ngwageng wa boraro, Motene a bula kgoro ya lesaka. Bomalomaagwe ba di gorosa kwa ga gabo Nteseng. Fa morago ga gore di goroge, Keamogetswe a itumelela monnawe e leng Masego. Motene le Nteseng ba ne ba ya kwa ga Motlhe go ya go ikana. Tsothe di tsamaile ka thelelo. Ba ne ba ipaakanyetsa go ja setapa. Tsatsi lengwe Motene a tswa tirong, a ya go palama bese e e yang gae, thekisi ya itswela kwa e itswelang teng, ya mo namela. Go ne go se na gore o ne a sa ntse a ka ja bogobe. Sekolo se a neng a ruta kwa go sona, se ne sa latlhegelwa e le ruri. Baagi ba Bodididi le bona ba ne ba lela ka ntlha ya tatlhegelo e e botlhoko eo. O ne a opelelwa "Re bafeti mo lefatsheng le." Go ne ga fela.

[Kgottla o mone: S.S. Mookua]

MADUO A KAROLO YA B: [10]

KAROLO YA C
THUTAPUO

POTSO 3

Buisa temana e, mme morago o arabe dipotso tse di e latelang.

Moreri a e raga ka leoto. Lesego la mo tla. Ya wela kwa ntle ga ntlwana. A goa ka lentswe la poifo. Ga tla makolwane le makgarebe. Ba e bolaya. A sianisetsa Onthaetse kkelong kaa ne a itse go kgweetsa. Ee; molelo o a tle o fise baori ba one... Ga feta malatsi ba sa bue ka tiragalo e fa a se na go fola. E ne ya re noga e se na go mo konya mo lenyenyang, ya swa. Moreri a e kgopa ka leoto la gagwe. Ya re fa Onthaetse a tswa ka kokelo a iteba serope...sekotu...go ne go se na ka mo gongwe. Tšhefu e ne e setse e tla senya leoto lotlhe ... A rothisa keledi jaaka nare a fudilwe seropeng e sa iketlile lenageng. Ya re a tswa ka kgoro, a ikakatelela ka dithobanyane. Mongwe wabaoki a mo atla.

Go ne go fetile dikgwedinyana fa ba bona Kegapilwe a tsenaka kgoro ya yunibesithi a itswela ditshwantshong. Pula e ne e sarasara. Moreri a goa ka bogale: "Mo thule." Go ne go lebega fa Onthaetse a ne a ntse a na le maikaelelo ao, ka e rile Moreri a ise a digele seele, koloi ya bo e apere kobo e le nngwe le Kegapilwe. Mokgweetsi o ne a ikaeletse gore a lale mo yunibesithing a bona go le botoka gore a siele gae, ka gongwe a ka sekasekwa ka dipotso ka dikoloi mo sekolong di ne di se dintsi bosigo joo...

Batho bangwe ba bolaelwa go iteka ga bone lefatsheng. Kegapilwe o ne a gapilwe ke Badimo ka mokgwa o. Onthaetse le Moreri ba bonala fa ba tsenwe keboikotlhao jo bo neng bo itsiwe ke bone ka bobedi fela. Loleme lo kotsi fa o ka lo goloketsa go bolela se o se boneng. Motlhamongwe, le bone ba tla jewa ke dibe le bonweenwee jwa bone jo bo sethotlhompo.

E antswa letseleng – J. Malao; E.S Mothuloe & I.S Mfundisi

3.1 Neela bongwe jwa maina a a latelang, o bo o a dirise go tlhama dipolelo tse di tlhabosang.

3.1.1 Makgarebe (2)

3.1.2 Dikeledi (2)

3.1.3 Baoki (2)

3.2 Neela maemedi boemong jwa mafoko a a thaletsweng ka fa tlase:

3.2.1 **Tšhefu** e ne e setse e tla senya leoto lotlhe. (1)

3.2.2 **Batho** bangwe ba bolaelwa go iteka ga bone mo lefatsheng. (1)

3.3 Tlhaola masupi mo dipolelong tse di latelang:

3.3.1 Go ne go lebega fa Onthaetse a ne a ntse a na le maikaelelo ao. (1)

3.3.2 Dikoloi mo sekolong di ne di se dintsi bosigo joo. (1)

3.3.3 Kegapilwe o ne a gapilwe ke badimo ka mokgwa o. (1)

- 3.4 Neela makaelagongwe a mafoko a a latelang, o bo o a dirise mo dipolelong:
- 3.4.1 Sianisetsa (2)
- 3.4.2 lkaeletse (2)
- 3.5 Dirisa makopanyi a a latelang mo dipolelong tse o di itlhametseng:
- 3.5.1 le (2)
- 3.5.2 fa (2)
- 3.5.3 ka gongwe (2)
- 3.6 Nyenyefatsa mafoko a a latelang:
- 3.6.1 Koloji (1)
- 3.6.2 Leoto (1)
- 3.6.3 Serope (1)
- 3.7 Bolela gore matlhalosi a a ntshofaditsweng ke a mofuta ofe?
- 3.7.1 Mokgweetsi o ne a ikaeletse gore a lale mo **yunibesithing**. (2)
- 3.7.2 Moreri o tla jewa ke **bonweenwee** jwa gagwe. (2)
- 3.8 Neela tlhaloso ya maele a a latelang:
- 3.8.1 Go rothisa keledi. (2)
- 3.8.2 Go jewa ke dibe. (2)
- 3.8.3 Go digela seele. (2)
- 3.9 Tsaya lediri **raga** mme o bope **ledirisi** ka lona. (1)

MADUO A KAROLO YA C: [35]

MADUO OTLHE 80